

Түркістан облысы, Кентау қаласы, ЖШС "Дин-Асыл-2"
бөбекжай-балабақшасы

«Балабақшада шағын бақша (огород) ұйымдастыру әдістері»

(ӘДІСТЕМЕЛІК ҚҰРАЛ)

Тәрбиеші: Абдигалиева Динара Хайнархановна

Кентау, 2026

Аңдатпа

Бұл әдістемелік құрал балабақшада шағын бақша (огород) ұйымдастырудың тиімді әдістерін қарастыруға арналған. Құралда мектепке дейінгі жастағы балаларға экологиялық тәрбие беру, оларды табиғатқа баулу, еңбек дағдыларын қалыптастыру жолдары ұсынылған.

Сонымен қатар, бақша жұмысын оқу-тәрбие үдерісімен кіріктіру, балалардың танымдық, шығармашылық және әлеуметтік қабілеттерін дамыту мәселелері қамтылған. Практикалық бөлімде сабақ үлгілері, ойындар мен тәжірибелік жұмыстар берілген. Әдістемелік құрал тәрбиешілерге, педагогтарға және ата-аналарға арналған.

Аннотация

Данное методическое пособие посвящено методам организации мини-огорода в детском саду. В пособии рассматриваются вопросы экологического воспитания дошкольников, приобщения детей к природе и формирования трудовых навыков.

Особое внимание уделяется интеграции огородной деятельности в образовательный процесс, развитию познавательных, творческих и социальных способностей детей. Практическая часть включает примеры занятий, дидактические игры и опытно-экспериментальные работы. Пособие предназначено для воспитателей, педагогов и родителей.

Abstract

This methodological guide is devoted to the methods of organizing a mini garden (vegetable garden) in kindergarten.

It covers issues of environmental education for preschool children, introducing them to nature, and developing basic labor skills. Special attention is paid to integrating gardening activities into the educational process and fostering children's cognitive, creative, and social development. The practical section includes lesson plans, educational games, and experimental activities. The guide is intended for preschool teachers, educators, and parents.

МАЗМҰНЫ

Кіріспе

- ✓ Тақырыптың өзектілігі
- ✓ Мақсаты мен міндеттері
- ✓ Қолдану аясы
- ✓ Күтілетін нәтижелер

1. Теориялық негіздер

- 1.1 Мектепке дейінгі жаста экологиялық тәрбиенің маңызы
- 1.2 Балаларды табиғатпен таныстырудың ерекшеліктері
- 1.3 Шағын бақша ұйымдастырудың педагогикалық мәні
- 1.4 Балалардың жас ерекшеліктеріне сәйкес еңбек әрекеті

2. Балабақшада шағын бақша ұйымдастыру шарттары

- 2.1 Бақшаға орын таңдау (аула, терезе алды, жылыжай)
- 2.2 Қажетті құрал-жабдықтар мен материалдар
- 2.3 Қауіпсіздік ережелері
- 2.4 Гигиеналық талаптар

3. Шағын бақшаны жоспарлау және ұйымдастыру

- 3.1 Егуге арналған өсімдіктерді таңдау (көкөністер, жеміс-жидектер, гүлдер)
- 3.2 Маусымдық жоспар құру
- 3.3 Топтарға бөлу және балалардың қатысуын ұйымдастыру
- 3.4 Күтім жасау (суару, қопсыту, арамшөп жүлу)

4. Балаларды еңбекке баулу әдістері

- 4.1 Ойын арқылы еңбекке үйрету
- 4.2 Бақылау және тәжірибе жүргізу
- 4.3 Экологиялық әңгімелер мен түсіндіру жұмыстары
- 4.4 Ұжымдық және жеке еңбек түрлері
- 4.5 Өсімдіктерді күту бойынша практикалық дағдыларды үйрету

6. Практикалық бөлім

- 6.1 Шағын бақша ұйымдастырудың кезеңдік жоспары
- 6.2 Сабақ үлгілері
- 6.3 Дидактикалық ойындар

Қорытынды

Пайдаланылған әдебиеттер

Кіріспе

Қазіргі таңда мектепке дейінгі білім беру жүйесінде балаларға экологиялық тәрбие беру мәселесі ерекше маңызға ие болып отыр. Қоршаған ортаның өзгеруі, табиғи ресурстардың азаюы, экологиялық мәселелердің күрделенуі жас ұрпаққа табиғатты қорғау мәдениетін ерте жастан қалыптастыруды талап етеді. Осы тұрғыда балабақша жағдайында балаларды табиғатпен жақын таныстырудың тиімді жолдарының бірі – шағын бақша (огород) ұйымдастыру болып табылады.

Шағын бақша – балалардың табиғатпен тікелей байланысқа түсуіне, өсімдіктердің өсу процесін бақылауына, қарапайым еңбек әрекеттерін орындауына мүмкіндік беретін маңызды тәрбиелік орта. Бақшада жұмыс істеу барысында балалар тұқым егу, суару, өсімдіктерді күту сияқты әрекеттерді меңгереді. Бұл олардың танымдық қызығушылығын арттырып қана қоймай, жауапкершілік, ұқыптылық, шыдамдылық сияқты маңызды тұлғалық қасиеттерін қалыптастырады.

Сонымен қатар, шағын бақша ұйымдастыру оқу-тәрбие үдерісін тиімді ұйымдастыруға мүмкіндік береді. Ол балалардың танымдық, сөйлеу, математикалық және шығармашылық қабілеттерін дамытуға ықпал етеді. Мысалы, өсімдіктерді бақылау арқылы балалар салыстыру, талдау, қорытынды жасау дағдыларын меңгереді, ал еңбек әрекеті арқылы ұжымдық жұмысқа үйренеді.

Бұл әдістемелік құралдың мақсаты – балабақшада шағын бақша ұйымдастырудың тиімді әдістерін жүйелеу және тәрбиешілерге практикалық көмек көрсету. Құралда шағын бақшаны ұйымдастыру кезеңдері, қажетті жағдайлар, әдіс-тәсілдер және оқу қызметімен кіріктіру жолдары қарастырылады. Сонымен қатар, тәжірибелік бөлімде сабақ үлгілері, дидактикалық ойындар және бақылау жұмыстары ұсынылған.

Әдістемелік құрал мектепке дейінгі ұйым тәрбиешілеріне, педагогтарға және ата-аналарға арналған. Бұл материалдар балалардың экологиялық мәдениетін қалыптастыруға, табиғатқа деген сүйіспеншілігін арттыруға және еңбек дағдыларын дамытуға бағытталған.

Тақырыптың өзектілігі

Қазіргі қоғамда экологиялық мәселелердің күрделенуі мен қоршаған ортаның ластануы жас ұрпаққа табиғатты қорғау мәдениетін ерте жастан қалыптастырудың маңыздылығын арттырып отыр. Мектепке дейінгі кезең – баланың дүниетанымы мен құндылықтарының негізі қаланатын маңызды кезең. Сондықтан осы жаста балаларға экологиялық тәрбие беру, оларды табиғатқа жанашырлықпен қарауға үйрету – білім беру жүйесінің өзекті бағыттарының бірі болып табылады.

Балабақша жағдайында экологиялық тәрбиені тиімді жүзеге асырудың жолдарының бірі – шағын бақша (огород) ұйымдастыру. Бұл балалардың табиғатпен тікелей қарым-қатынас жасауына мүмкіндік береді. Өсімдіктерді отырғызу, күту, бақылау арқылы балалар табиғи процестерді түсініп, еңбек әрекетіне дағдыланады. Сонымен қатар, мұндай іс-әрекеттер балалардың жауапкершілік, ұқыптылық, шыдамдылық сияқты тұлғалық қасиеттерін дамытуға ықпал етеді.

Шағын бақша тек экологиялық тәрбие құралы ғана емес, сонымен қатар білім беру үдерісін жандандыратын тиімді педагогикалық құрал болып табылады. Ол әртүрлі білім беру салаларымен кіріктіріле отырып, балалардың танымдық белсенділігін арттырады, зерттеушілік дағдыларын дамытады және шығармашылық қабілеттерін жетілдіреді.

Осыған байланысты балабақшада шағын бақша ұйымдастыру әдістерін ғылыми-әдістемелік тұрғыда жүйелеу және тәжірибеге енгізу қазіргі таңда өзекті мәселелердің бірі болып табылады.

Мақсаты мен міндеттері

Мақсаты:

Балабақша жағдайында шағын бақша (огород) ұйымдастырудың негізгі мақсаты – мектепке дейінгі жастағы балалардың табиғатқа деген қызығушылығын арттыру, қоршаған ортаны қорғау мәдениетін қалыптастыру және олардың еңбек дағдыларын дамыту. Бұл мақсат экологиялық тәрбиені балаларға ерте жастан енгізуге, олардың жеке тұлға ретінде жауапкершілік сезімін қалыптастыруға және шығармашылық қабілеттерін дамытуға бағытталған. Шағын бақша арқылы балалар өсімдіктердің өмірлік циклін, судың, күн сәулесінің және күтімнің маңыздылығын түсініп, табиғатты бақылау және зерттеу дағдыларын меңгереді.

Міндеттері:

- 1. Балаларға табиғат және өсімдіктер туралы бастапқы түсініктерді қалыптастыру.**
Балаларға өсімдіктердің түрлері, олардың өсу ерекшеліктері, топырақ, су, күн сәулесі сияқты табиғи факторлардың маңызы туралы ақпарат беру. Бұл баланың қоршаған ортаны тануына, табиғат құбылыстарын бақылауға деген қызығушылығын арттырады.
- 2. Шағын бақша ұйымдастырудың педагогикалық мүмкіндіктерін анықтау.**
Бақша – тек еңбек әрекеті емес, сонымен қатар балалардың танымдық және шығармашылық қабілеттерін дамытуға арналған құрал. Әдістемелік құралда бақшаны жоспарлау, қажетті материалдар мен

құралдарды таңдау, қауіпсіздік ережелерін сақтау жолдары қарастырылады.

3. Өсімдіктерді отырғызу және күту арқылы балалардың еңбек дағдыларын дамыту.

Еңбек әрекеті балалардың ұқыптылығы, шыдамдылығы, өз ісіне жауапкершілік сезімін қалыптастыруға көмектеседі. Суару, қопсыту, арамшөптерді жүлу сияқты қарапайым жұмыстар арқылы бала еңбекке баға беруді, нәтижеге жету үшін жүйелі әрекет жасауды үйренеді.

4. Экологиялық тәрбие беру арқылы қоршаған ортаға жауапкершілікпен қарауға үйрету.

Бақшадағы тәжірибе арқылы балалар өсімдіктерді, топырақты, суды қорғау қажеттілігін түсінеді. Бұл олардың табиғатқа сүйіспеншілікпен қарауға, қоршаған ортадағы әрбір әрекеттің салдарын сезінуге үйретеді.

5. Бақша жұмысын оқу-тәрбие үдерісімен кіріктіру жолдарын көрсету.

Шағын бақша сабақтарға, ойындарға және зерттеушілік әрекеттерге біріктіріледі. Мысалы, өсімдіктердің биіктігін өлшеу арқылы математика дағдылары, өсімдік суреттерін салу арқылы шығармашылық қабілеттер дамиды.

6. Балалардың танымдық, сөйлеу және шығармашылық қабілеттерін дамыту.

Өсімдіктерді бақылау мен зерттеу балалардың сұрақтар қою, салыстыру, қорытынды жасау қабілеттерін дамытады. Сонымен қатар, бақшадағы іс-әрекеттер балалардың сөздік қорын байытады, сөйлеу тілін жетілдіреді және шығармашылық ойлау дағдыларын қалыптастырады.

7. Тәрбиешілерге тиімді әдіс-тәсілдер мен практикалық ұсыныстар беру.

Әдістемелік құрал тәрбиешілерге шағын бақша ұйымдастырудағы нақты жолдар, сабақ үлгілері, дидактикалық ойындар және бақылау жұмыстары туралы нұсқаулар ұсынады.

Қолдану аясы

Бұл әдістемелік құрал мектепке дейінгі ұйымдардың тәрбиешілері мен педагогтарына, сондай-ақ балалардың ата-аналарына арналған. Ол балабақшада шағын бақша (огород) ұйымдастыру процесін жүйелі түрде жүргізуге, балалардың табиғатпен өзара әрекеттесуін тиімді ұйымдастыруға мүмкіндік береді.

Құралды қолдану аясы келесі бағыттарды қамтиды:

1. **Балабақша тәрбиешілеріне** – күн тәртібіндегі ұйымдастырылған оқу қызметтеріне шағын бақшаны кіріктіру, сабақ жоспарларын құру, дидактикалық ойындар мен тәжірибелік жұмыстарды ұйымдастыру. Бұл балалардың еңбек дағдыларын, жауапкершілігін және шығармашылық қабілеттерін дамытуға бағытталған.
2. **Педагогтарға** – оқу-тәрбие үдерісінде экологиялық тәрбиенің теориялық және практикалық аспектілерін қолдану, балалардың табиғатқа деген қызығушылығын арттыру, шағын бақшаның педагогикалық мәнін тиімді пайдалану.
3. **Ата-аналарға** – балаларға үйде де табиғатты бақылау, өсімдіктерді күту және қарапайым еңбек дағдыларын үйрету жолдарын көрсету, балалардың экологиялық мәдениетін қалыптастыруда ата-аналарды белсенді қатыстыру.

Сонымен қатар, әдістемелік құрал шағын бақша арқылы балалардың танымдық, сөйлеу, шығармашылық және әлеуметтік қабілеттерін дамытуға мүмкіндік береді. Ол практикалық, ойын, бақылау және тәжірибелік әдістерді қолдануға бағытталған, яғни мектепке дейінгі білім беру ұйымдарында күнделікті қолдануға ыңғайлы.

Қолдану аясы осылайша кең және әмбебап: мектепке дейінгі ұйымдардағы тәрбиешілер мен педагогтардың жұмысын жеңілдетіп қана қоймай, балалар мен ата-аналарды білім беру үдерісіне толық тартуға мүмкіндік береді.

Күтілетін нәтижелер

Балабақшада шағын бақша (огород) ұйымдастыру арқылы балалар мен тәрбиешілер үшін келесі нақты нәтижелерге қол жеткізу күтіледі:

1. Балалардың табиғатқа деген қызығушылығы артады

Өсімдіктерді егу, күту, бақылау арқылы балалар табиғат құбылыстарын түсініп, қоршаған ортаға қамқорлық жасауға үйренеді. Бұл олардың экологиялық мәдениетін қалыптастырады және табиғатқа жауапкершілік сезімін дамытады.

2. Еңбек дағдылары дамиды

Балалар суару, қопсыту, арамшөп жуу сияқты қарапайым әрекеттер арқылы еңбекке баға білуді, ұқыптылық пен жүйелілікті меңгереді. Бұл олардың жеке және топтық жұмысқа деген жауапкершілігін арттырады.

3. Танымдық қабілеттері жетіледі

Бақшадағы әрекеттер балалардың бақылау, салыстыру, талдау және қорытынды жасау дағдыларын дамытуға ықпал етеді. Өсімдіктердің өсу процесін бақылау олардың зерттеушілік және логикалық ойлау қабілеттерін нығайтады.

4. Шығармашылық және сөйлеу қабілеттері дамиды

Өсімдіктерді бейнелеу, бақша күнделігін жүргізу, әңгімелесу сабақтары балалардың шығармашылық ойлауын және сөздік қорын байытады. Бұл олардың өз ойын еркін жеткізуіне және тілдік дағдыларын жетілдіруге септігін тигізеді.

5. Әлеуметтік дағдылары қалыптасады

Топтық жұмыс арқылы балалар өзара ынтымақтасуды, бір-біріне көмектесуді, бірге мақсатқа жетуді үйренеді. Бұл олардың әлеуметтік мінез-құлықтарын дамытуға және топта үйлесімді әрекет етуге септігін тигізеді.

6. Тәрбиешілер мен ата-аналар практикалық дағдыларға ие болады

Тәрбиешілер шағын бақшаны ұйымдастырудағы тиімді әдістерді меңгереді, сабақ жоспарларын және дидактикалық ойындарды қолдануды үйренеді. Ата-аналар балалардың үйде де экологиялық дағдыларын дамытуға қатысады.

7. Оқу-тәрбие үдерісіне тиімді интеграция

Шағын бақша тек экологиялық тәрбие құралы ғана емес, сонымен қатар балалардың математика, жаратылыстану, өнер және тілдік дағдыларын дамытуға мүмкіндік беретін оқу-тәрбие қызметімен толық интеграцияланған құралға айналады.

1. Теориялық негіздер

1.1 Мектепке дейінгі жаста экологиялық тәрбиенің маңызы

Мектепке дейінгі кезең – баланың тұлғалық, әлеуметтік және танымдық қасиеттерінің негізі қаланатын ерекше уақыт. Осы жаста қалыптасатын дағдылар мен әдеттер оның болашақтағы тұлғалық, әлеуметтік және экологиялық мәдениетіне тікелей әсер етеді. Сол себепті балабақшада экологиялық тәрбие беру – қазіргі заман талабына сай маңызды педагогикалық міндеттердің бірі болып табылады.

Экологиялық тәрбие – бұл баланы қоршаған ортаны түсінуге, табиғатты бақылауға, сүйіспеншілікпен қарауға және оны қорғауға үйрететін үдеріс.

Мектепке дейінгі жаста балалардың табиғатқа қызығушылығы өте жоғары, олар қоршаған ортаны бақылау, зерттеу және тәжірибелік әрекеттер арқылы қабылдайды. Осы себептен экологиялық тәрбиенің негізін осы кезеңде дұрыс қалыптастыру өте маңызды.

Шағын бақша (огород) ұйымдастыру экологиялық тәрбие беру процесінде тиімді әдіс болып табылады. Балалар бақшада тұқым себу, суару, қопсыту, арамшөп жуу сияқты қарапайым әрекеттерді орындай отырып, қоршаған ортаға жауапкершілік сезімін, еңбекқорлық пен ұқыптылықты үйренеді. Сонымен қатар, бақша жұмысы балаларға табиғаттағы өзгерістерді байқауға, өсімдіктердің өсу процесін түсінуге мүмкіндік береді, бұл олардың танымдық қызығушылығын арттырады.

Экологиялық тәрбие тек табиғатқа деген сүйіспеншілікті қалыптастырумен шектелмейді. Ол балалардың шығармашылық қабілеттерін, логикалық және зерттеушілік ойлауын дамытуға, сондай-ақ топта жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыруға ықпал етеді. Мектепке дейінгі кезеңде алынған тәжірибе балалардың қоршаған ортаға деген тұрақты қызығушылығын сақтап, экологиялық мәдениеттің негізін қалыптастырады.

Қорытындылай келе, мектепке дейінгі жаста экологиялық тәрбие беру – бұл балалардың табиғатқа қамқорлық жасауына, қоршаған ортаны қорғау дағдыларын меңгеруіне және еңбекке, шығармашылыққа тәрбиеленуіне бағытталған кешенді педагогикалық процесс. Шағын бақша осы процестің тиімді құралдарының бірі болып саналады, себебі ол балаларға табиғатпен тікелей әрекет жасауға мүмкіндік береді.

1.2 Балаларды табиғатпен таныстырудың ерекшеліктері

Мектепке дейінгі жастағы балалар қоршаған ортаға ерекше қызығушылықпен қарайды. Олар қоршаған әлемді бақылау, зерттеу және тану арқылы өз білімдерін кеңейтеді. Табиғатпен таныстыру – бұл баланың танымдық, эмоционалдық және әлеуметтік дамуына ықпал ететін кешенді педагогикалық процесс.

Балаларды табиғатқа үйретудің ерекшелігі олардың жас ерекшелігіне байланысты. 3–6 жас аралығындағы балалар көбіне тәжірибелік әрекеттер арқылы үйренеді. Оларға түсіндіру мен әңгімелеудің орнына бақылау, ойын, тәжірибе жасау тиімдірек болады. Мысалы, балабақшада шағын бақша ұйымдастыру арқылы балалар тұқым себуді, өсімдіктерді суаруды, топырақпен жұмыс істеуді өз бетінше орындайды. Мұндай әрекеттер балалардың табиғат құбылыстарына деген қызығушылығын арттырады және олардың ғылыми-зерттеушілік қабілеттерін қалыптастырады.

Балалармен табиғатпен таныстыруда келесі ерекшеліктерді ескеру маңызды:

1. **Тәжірибе мен бақылауға негізделген оқу:** Балалар өсімдіктердің өсу процесін өз көздерімен көріп, суаруды, қопсытуды, гүлдерді бақылауды үйренеді.
2. **Ойын арқылы таныстыру:** Табиғатты тануға бағытталған ойындар балалар үшін қызықты, сондықтан олар белсенді қатысады және тәжірибе арқылы жаңа дағдыларды меңгереді.
3. **Жүйелі және кезең-кезеңімен таныстыру:** Табиғатты таныстыру бірден көп ақпарат берумен емес, кезең-кезеңімен, балалардың қабылдау ерекшелігін ескере отырып жүргізілуі қажет.
4. **Сезімдік байланыс орнату:** Балаларды табиғатқа эмоционалды түрде тарту – гүлдерді қолмен ұстау, суару, өсімдіктерді бақылау арқылы сүйіспеншілік пен қамқорлық сезімін қалыптастыру.
5. **Қауіпсіздік пен гигиенаны сақтау:** Балаларды табиғатпен таныстыру барысында қауіпсіздік және гигиеналық талаптарды сақтау міндетті. Бұл балалардың қауіпсіздік мәдениетін қалыптастырады.

Балаларды табиғатпен таныстыру олардың қоршаған ортаны бақылау, сұрақ қою, салыстыру және қорытынды жасау сияқты когнитивтік дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, бұл әрекеттер балалардың еңбек дағдыларын қалыптастырады, топтық жұмысқа бейімділігін арттырады және олардың эмоционалды интеллектін дамытады.

Қорытындылай келе, мектепке дейінгі жастағы балаларды табиғатпен таныстыру – бұл практикалық іс-әрекеттер, ойын және бақылау арқылы экологиялық мәдениетті қалыптастырудың тиімді әдісі. Шағын бақша балаларға табиғатқа қызығушылық туғызатын, қоршаған ортаға жауапкершілік сезімін дамытуға мүмкіндік беретін негізгі құралдардың бірі болып табылады.

1.3 Шағын бақша ұйымдастырудың педагогикалық мәні

Шағын бақша (огород) мектепке дейінгі ұйымдарда балалардың экологиялық және еңбекке баулу тәрбие процесінің маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. Ол тек табиғатты бақылауға арналған құрал ғана емес, сонымен қатар балалардың танымдық, шығармашылық және әлеуметтік қабілеттерін дамытуға бағытталған кешенді педагогикалық орта болып саналады.

Шағын бақшаның педагогикалық мәні бірнеше бағытта көрінеді:

1. **Экологиялық тәрбиені жүзеге асыру құралы ретінде.** Бақшада балалар өсімдіктерді отырғызып, суарып, күтеді. Бұл әрекеттер арқылы

олар табиғатты қорғауға, өсімдіктердің өмірлік циклін түсінуге, қоршаған ортаға қамқорлық жасауға үйренеді. Балалардың экологиялық мәдениеті шағын бақша арқылы қалыптасады, олар табиғатқа деген сүйіспеншілік пен жауапкершілікті өз бойына сіңіреді.

2. **Еңбек дағдыларын қалыптастыру.** Өсімдіктерді күту барысында балалар қарапайым еңбек әрекеттерін үйренеді: суару, қопсыту, арамшөп жуу, өнім жинау. Бұл іс-әрекеттер олардың ұқыптылық, жүйелілік және шыдамдылық сияқты қасиеттерін дамытады. Сонымен қатар, балалардың жеке және топтық жұмыста жауапкершілігі артады.
3. **Танымдық және ғылыми-зерттеушілік қабілеттерді дамыту.** Шағын бақша балаларға бақылау, салыстыру, талдау және қорытынды жасау дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді. Олар өсімдіктердің өсуін, олардың қажеттіліктерін, маусымдық өзгерістерді өз көздерімен көріп, түсінеді. Бұл балалардың зерттеушілік және логикалық ойлау қабілеттерін қалыптастырады.
4. **Шығармашылық дамуына ықпал ету.** Балалар бақшада өсімдіктерді бейнелеу, топырақпен және табиғи материалдармен жұмыс істеу арқылы шығармашылық қабілеттерін дамытады. Сонымен қатар, бақша күнделігін жүргізу, бақша туралы әңгімелер айту балалардың сөйлеу дағдыларын жетілдіреді.
5. **Әлеуметтік дағдыларды қалыптастыру.** Топтық жұмыс кезінде балалар бір-бірімен ынтымақтаса әрекет етеді, бір-біріне көмектеседі, ортақ мақсатқа жетуді үйренеді. Бұл олардың топта үйлесімді әрекет ету, ынтымақтаса жұмыс жасау дағдыларын қалыптастырады.
6. **Оқу-тәрбие үдерісін интеграциялау мүмкіндігі.** Шағын бақша балалардың оқу-тәрбие процесімен үйлесімді интеграциялана алады. Мысалы, өсімдіктерді санау, олардың биіктігін өлшеу арқылы математикалық дағдылар дамиды; өсімдіктердің түрлерін анықтау арқылы жаратылыстану білімдері кеңейеді; бақшаға арналған тақпақтар мен әндер балалардың тілдік дағдылары мен есте сақтау қабілетін жетілдіреді.

Қорытындылай келе, шағын бақша ұйымдастырудың педагогикалық мәні – бұл балаларға табиғатқа деген сүйіспеншілікті, еңбек дағдыларын, танымдық және шығармашылық қабілеттерін дамытатын кешенді, практикалық іс-әрекеттер арқылы жүзеге асатын тиімді педагогикалық әдіс. Ол мектепке дейінгі жастағы балалардың тұлғалық дамуына, әлеуметтік және экологиялық мәдениетін қалыптастыруға бағытталған маңызды құрал болып табылады.

1.4 Балалардың жас ерекшеліктеріне сәйкес еңбек әрекеті

Мектепке дейінгі жастағы балалардың еңбек әрекеттерін ұйымдастыруда олардың жас ерекшеліктерін ескеру – тиімді педагогикалық тәрбие берудің маңызды шарты болып табылады. Бұл кезеңде балалардың психологиялық, физикалық және танымдық мүмкіндіктері әртүрлі, сондықтан

еңбек әрекеттері олардың дамуына сәйкес, қызығушылықтары мен қабілеттерін ескере отырып құрылуы қажет.

Балалардың жас ерекшеліктерін ескерудің негізгі аспектілері:

1. Кіші топтағы балалар (3–4 жас)

Бұл жастағы балалардың қол моторикасы әлі толық дамымаған, сондықтан оларға қарапайым, жеңіл іс-әрекеттер ұсынылады: топырақты қопсыту, су құю, тұқым себу, гүлдерге суару. Еңбек әрекеті ойын түрінде ұйымдастырылуы тиіс, өйткені ойын – олардың негізгі қызмет түрі. Мысалы, балаларға «кіші бақшашы» рөлін беру арқылы олар белсенді қатысады және әрекетті қызықты түрде орындайды.

2. Ортаңғы топтағы балалар (4–5 жас)

Бұл кезеңде балалардың зейіні мен есте сақтау қабілеті дамып, қарапайым жоспар бойынша әрекет жасауға қабілетті болады. Оларға өсімдіктерді қопсыту, арамшөпті жұлу, шағын бақша күнделігін жүргізу сияқты іс-әрекеттер ұсынылады. Балалар топтық жұмысқа бейімделіп, бір-бірімен үйлесімді әрекет жасай алады.

3. Ерте үлкен топтағы балалар (5–6 жас)

Бұл жаста балалардың еңбек әрекеттері күрделене бастайды, олар жоспар құруға, өз жұмысын бақылауға, нәтижені бағалауға үйренеді. Оларға тұқым себу, суару, өсімдіктерді топыраққа орналастыру, өнім жинау сияқты іс-әрекеттер ұсынылады. Сонымен қатар, балаларға шағын тәжірибелер жүргізуге мүмкіндік беру маңызды – мысалы, өсімдіктің өсуін бақылау, әртүрлі суаруды салыстыру.

4. Жеке және топтық жұмысқа бейімделу

Жас ерекшелігіне сәйкес балаларға жеке жұмыс пен топтық жұмыстың үйлесімділігі ұсынылады. Кіші жастағы балаларға көбінесе жеке қарапайым іс-әрекеттер, ал үлкендерге топтық әрекеттер және бірлескен жобалар беріледі.

5. Қауіпсіздік пен психологиялық қолдау

Балалардың жас ерекшелігін ескере отырып, еңбек әрекеттерін ұйымдастыруда қауіпсіздік шаралары міндетті. Сонымен қатар, баланы мақтау, нәтижесін бағалау, ынталандыру арқылы психологиялық қолдау көрсету маңызды. Бұл олардың өз жұмысына қызығушылығын арттырады және табысқа жетуге деген ынтасын қалыптастырады.

Қорытындылай келе, мектепке дейінгі жастағы балалардың еңбек әрекеттерін ұйымдастыру олардың жас ерекшелігіне сәйкес жүргізілуі тиіс. Шағын бақшадағы іс-әрекеттер балалардың физикалық, психологиялық және әлеуметтік дамуына ықпал етіп, еңбекке деген қызығушылықты, ұқыптылықты, жауапкершілікті және табиғатқа қамқорлық жасау дағдыларын қалыптастырады. Мұндай әдістемелік тәсіл балалардың тұлғалық дамуына және экологиялық мәдениетін қалыптастыруға тиімді әсер етеді.

2. Балабақшада шағын бақша ұйымдастыру шарттары

2.1 Бақшаға орын таңдау (аула, терезе алды, жылыжай)

Балабақшадағы шағын бақша – балалардың табиғатпен танысуына, еңбек дағдыларын меңгеруіне және экологиялық тәрбиесін қалыптастыруға арналған ерекше оқу-тәжірибе алаңы болып табылады. Бақшаның орнын дұрыс таңдау оның тиімді жұмыс істеуіне және балалардың белсенді қатысуына тікелей әсер етеді.

Бақшаның орналасуын таңдағанда бірнеше негізгі факторларды ескеру қажет: күн сәулесінің жеткілікті болуы, су мен топыраққа қолжетімділік, жел мен қауіпсіздік мәселелері, сондай-ақ бақшаның баланың күнделікті өмірі мен сабақ процесіне үйлесімді болуы маңызды.

1. Ауладағы бақша

Ауладағы бақша – бұл балабақшаның ашық ауасында орналастырылған табиғи кеңістік. Мұндай бақша балаларға бірнеше артықшылық береді:

- ✓ **Күн сәулесі мен таза ауа:** Балалар өсімдіктерді күн сәулесінде бақылап, ауа райының әртүрлі өзгерістерін сезіне алады. Күн сәулесі

өсімдіктердің дұрыс өсуіне, фотосинтез процесіне және коректік заттардың түзілуіне ықпал етеді.

- ✓ **Қозғалыс еркіндігі:** Ашық алаң балалардың еркін қозғалуына мүмкіндік береді, олар бақшалық жұмыстармен айналысқанда қауіпсіз қашықтық сақтай алады.
- ✓ **Топтық жұмысқа мүмкіндік:** Ауладағы бақша әр топқа жеке аймақ беруге ыңғайлы, балалар бірге жұмыс істей отырып ынтымақтастық дағдыларын дамытады.
- ✓ **Су және топыраққа қолжетімділік:** Ауладағы бақша суды жеткілікті мөлшерде алу үшін су көздеріне жақын орналасуы қажет, бұл балаларға суаруды үйретуге оңай.

Ауладағы бақшаны ұйымдастыру кезінде назар аудару керек: ол ойын алаңынан бөлек болуы тиіс, сонда балалар бақшалық жұмыстарды ойыннан ажырата алады және сабаққа көңіл бөле алады.

2. Терезе алдындағы бақша

Терезе алдындағы шағын бақша әсіресе шағын немесе қысқы бақшалар үшін тиімді. Мұндай орынның артықшылықтары:

- ✓ **Бақылау және бақылаушылық:** Балалар терезеден өсімдіктердің өсуін бақылай алады, бұл олардың табиғатты бақылау қабілетін, байқағыштығын және қызығушылығын арттырады.
- ✓ **Жылы мезгілде сабақ өткізуге ыңғайлы:** Терезе алдындағы орын балаларға топ ішінен бақшалық жұмыстарды қадағалауға мүмкіндік береді.
- ✓ **Қысқы бақшаны ұйымдастыру мүмкіндігі:** Терезе алды арқылы шағын жылыжай немесе мини-бақша құруға болады, онда балалар өсімдіктерді жылдың кез келген мезгілінде бақылап, тәжірибе жүргізе алады.

Терезе алдындағы бақшаны орналастырғанда оның күн сәулесіне ұшырап, өсімдіктердің жарық пен жылуды толық алуына жағдай жасау қажет. Сонымен қатар, балалардың қауіпсіздігі үшін қоршаулар мен жолдар ұйымдастыру маңызды.

3. Жылыжайдағы бақша

Жылыжайдағы бақша – бұл балаларға өсімдіктерді жыл бойы бақылауға мүмкіндік беретін жабық кеңістік. Мұнда өсімдіктердің өсуі үшін температура мен ылғалдылық тұрақты бақылауда болады. Жылыжайдың артықшылықтары:

- ✓ **Жыл бойы егуге мүмкіндік:** Балалар көкөністерді, шөптерді және гүлдерді кез келген мезгілде егіп, өсіру процесін қадағалай алады.

- ✓ **Эксперименттік сабақтар:** Жылыжайда балалар өсімдіктерді қопсыту, суару, арамшөп жұлуды сияқты тәжірибелік әрекеттерді үйренеді.
- ✓ **Температура мен ылғалдылықты бақылау:** Бұл баланың табиғаттағы жағдайларды түсінуіне және өсімдіктердің қажеттіліктерін байқауына мүмкіндік береді.
- ✓ **Топтық және жеке жұмысқа ыңғайлы:** Жылыжайдағы жұмыс әр топқа бөлек тапсырмалар беруге немесе жеке бақылау жүргізуге мүмкіндік береді.

Жылыжай орнатқанда балалар үшін қауіпсіздік шараларын сақтау маңызды: есіктердің, терезелердің жабық болуын қамтамасыз ету, өткір құралдарды бақылау, су мен топыраққа дұрыс қолжетімділікті ұйымдастыру.

Ұсыныстар:

1. Бақшаны күн сәулесін аз алмайтындай және желден қорғалған жерге орналастыру.
2. Әр топқа жеке аймақ бөліп, балалардың белсенді қатысуын қамтамасыз ету.
3. Балалардың бақшаға қатысуын ұйымдастыру үшін қауіпсіз жолдар мен қоршауларды жасау.
4. Терезе алдындағы және жылыжайдағы бақшаларды сабақ жоспарына енгізіп, оқу қызметімен байланыстыру.

2.2 Қажетті құрал-жабдықтар мен материалдар

Шағын бақшаны ұйымдастыру мен балаларды еңбекке баулу үшін тек орын таңдау жеткіліксіз. Бақша жұмысын тиімді жүргізу үшін арнайы **құрал-жабдықтар мен материалдар** қажет. Оларды дұрыс таңдау балалардың қауіпсіздігіне, тәжірибелік әрекеттердің нәтижелілігіне және қызығушылығын арттыруға тікелей әсер етеді.

1. Құралдар

Балаларға арналған бақша құралдары жеңіл, қауіпсіз және қолдануға ыңғайлы болуы керек. Оларға мыналар жатады:

- ✓ **Шанышқылар мен күректер** – топырақты қопсыту, арамшөпті алу, жерді тегістеу үшін. Балаларға кішкентай, жеңіл құралдарды таңдау қажет.
- ✓ **Сапты су құйғыштар** – өсімдіктерді суару үшін, көлемі балалардың қолына сай болуы керек.
- ✓ **Қол қолғаптары** – балалардың қолын қорғау үшін. Жұмсақ матадан жасалған қолғаптар жарамды.
- ✓ **Тақтайшалар мен қақпақтар** – көшеттерді белгілеу немесе топтық аймақтарды бөліп көрсету үшін.
- ✓ **Сақтандырғыш заттар** – күннен қорғау үшін жеңіл бас киімдер немесе қабықшалар, әсіресе жазғы уақытта.

2. Материалдар

Өсімдіктерді егу, топырақты байыту және тәжірибе жасау үшін қажетті материалдар:

- ✓ **Топырақ және құм** – әр түрлі өсімдіктердің өсуіне арналған. Топырақ таза, құм минералды құрамға бай болуы керек.
- ✓ **Компост және тыңайтқыштар** – өсімдіктердің дұрыс өсуіне көмектеседі. Органикалық тыңайтқыштар балалар үшін қауіпсіз.
- ✓ **Дәндер мен көшеттер** – көкөністер, шөптер, гүлдер. Өсімдіктерді балалардың жас ерекшеліктеріне сәйкес таңдау маңызды.
- ✓ **Саяқ заттар** – өсімдіктерді белгілеу, тәжірибе жазбаларын жүргізу үшін шағын тақтайшалар, стикерлер.
- ✓ **Суды сақтау құралдары** – су құйғыштардан бөлек, су құятын ыдыстар немесе резервуарлар.

3. Қосымша құралдар

- ✓ **Дидактикалық материалдар** – бақшадағы өсімдіктерді сурет арқылы көрсету, карточкалар арқылы сабақ өткізу.
- ✓ **Тәжірибе және бақылау журналдары** – балалардың бақылауын тіркеу үшін, олардың өсімдіктерді қадағалау дағдыларын дамытуға көмектеседі.
- ✓ **Қоршаулар мен белгілеу құралдары** – топтарға бөлінген аймақтарды көрсету, балалардың жұмысын ұйымдастыру.

4. Қауіпсіздік пен қолайлылық

Балабақшадағы бақша құралдарын таңдағанда әрдайым балалардың қауіпсіздігі басты назарда болуы керек:

- ✓ Барлық құралдардың шеттері өткір болмауы керек.
- ✓ Қолдануға жеңіл және баланың жасына сәйкес болуы қажет.
- ✓ Су құйғыштар мен басқа құралдар қауіпсіз пластиктен жасалуы ұсынылады.
- ✓ Материалдар мен құралдарды қолданғаннан кейін әрдайым орнына қою және жинақтау тәртібі сақталуы керек.

Құрал-жабдықтар мен материалдардың дұрыс таңдалуы және ұйымдастырылуы балаларға бақшалық жұмысқа қызығушылық тудырады, оларды қауіпсіздік ережелерін сақтауға үйретеді, сондай-ақ олардың еңбекке және табиғатқа деген сүйіспеншілігін қалыптастырады.

2.3 Қауіпсіздік ережелері

Шағын бақшаны ұйымдастыру және балаларды еңбекке баулу кезінде **қауіпсіздік ережелерін сақтау** – ең басты талаптардың бірі. Бұл ережелер балалардың жарақат алмауын, аурулардың алдын алуды және бақша жұмысын тиімді әрі қызықты өткізуге мүмкіндік береді.

1. Жалпы қауіпсіздік талаптары

- ✓ Балалар бақшада жұмыс жасамас бұрын **қауіпсіздік ережелерін түсіндіру** қажет.
- ✓ Барлық құралдар мен материалдар балалардың жас ерекшеліктеріне сәйкес болуы керек.
- ✓ Тәрбиеші әр топпен бірге жұмыс істеп, балалардың әрекетін қадағалайды.
- ✓ Құралдарды пайдаланған соң оларды орнына қою міндетті.
- ✓ Балалар бақшаға кірерде таза аяқ киім киіп, қолдарын жууы керек.

2. Құралдармен жұмыс қауіпсіздігі

- ✓ Күрек, шанышқы сияқты құралдардың **өткір шеттері балалардың қолына қауіпті болмайтындай** таңдалуы қажет.
- ✓ Балаларға құралды қалай дұрыс ұстау керектігі көрсетіледі.
- ✓ Қолғап кию міндетті – бұл қолды қорғауға және кірден сақтауға көмектеседі.
- ✓ Су құйғыштар мен ыдыстарды көтеру кезінде тек жеңіл материалдарды қолдану қажет.

3. Қоршаған ортаны қорғау және қауіпсіздік

- ✓ Бақшада балаларға **тұрақты жерлерде жүру**, тайғақ жерлерден аулақ болу ескертіледі.
- ✓ Балалар өсімдіктерді жұлып алмай, тек күтім жасау әрекеттерін орындайды.
- ✓ Қоршау мен белгілеу арқылы топ аймақтарын бөлу, балалардың бақшаны дұрыс пайдалануын қамтамасыз етеді.

4. Су мен топырақпен жұмыс қауіпсіздігі

- ✓ Суару кезінде су шашпауға, тайып құламауға көңіл аудару қажет.
- ✓ Топырақпен жұмыс істегеннен кейін балалар міндетті түрде қолын жууы керек.
- ✓ Балаларға топырақтағы қосымша тыңайтқыштар мен компостты дұрыс пайдалану үйретіледі.

5. Жеке және топтық жұмыс қауіпсіздігі

- ✓ Балалар топтық жұмыс істегенде бір-біріне кедергі келтірмеуі керек.
- ✓ Жеке жұмыс кезінде тәрбиеші балалардың әрекетін үнемі бақылайды.
- ✓ Барлық тәжірибе және бақылау жұмыстары бақылау журналында тіркеледі.

6. Апаттық жағдайлардағы ережелер

- ✓ Егер бала жарақат алса немесе суық, ыстық сияқты жағдай болса, тәрбиеші дереу әрекет етуі тиіс.
- ✓ Жарақат алған балаға алғашқы медициналық көмек көрсетіліп, ата-анасына хабар беріледі.
- ✓ Қауіпсіздік ережелері бойынша балаларға **құтқару және алғашқы көмек негіздері** ойын түрінде түсіндірілсе тиімді.

Қауіпсіздік ережелерін сақтау – балалардың бақшалық әрекеттерден қорғануы, олардың сенімділігі мен белсенділігін арттырудың кепілі. Бұл ережелер тәрбиешіге бақшалық сабақтарды ұйымдастыруды жеңілдетіп, балалардың табиғатқа қызығушылығын қалыптастырады.

2.4 Гигиеналық талаптар

Балабақшадағы шағын бақшада жұмыс жасау кезінде **гигиеналық талаптарды сақтау** – балалардың денсаулығы мен қауіпсіздігін қамтамасыз етудің негізгі шарты. Балалар бақшалық әрекеттерді орындағанда топырақ, су, өсімдіктер және құралдармен қарым-қатынас жасайды, сондықтан тәрбиеші олардың гигиеналық дағдыларын жүйелі түрде қадағалап, үйретуі қажет.

1. Қол мен аяқ гигиенасы

- ✓ Балалар бақшаға кірер алдында міндетті түрде **қолдарын жуады**.
- ✓ Қолғап қолданылса да, жұмыс аяқталған соң қолды қайтадан жуу қажет.
- ✓ Бақшада су мен топырақпен жұмыс істегеннен кейін **қол мен беттің тазалығы** қадағаланады.
- ✓ Аяқ киім таза болуы керек, аулада немесе топқа кірерде аяқ киім арнайы сөреге қойылады.

2. Құрал-жабдықтарды тазалыққа сақтау

- ✓ Күрек, шанышқы, су құйғыш және басқа құралдар **қолданғаннан кейін жиналып, тазаланады**.
- ✓ Пластиктен жасалған құралдарды сабынмен немесе сумен жууға болады.
- ✓ Құралдарды дұрыс сақтау балаларға қауіпсіздікті қамтамасыз етеді және инфекцияның таралуын болдырмайды.

3. Өсімдіктер мен топыраққа байланысты гигиеналық талаптар

- ✓ Балалар топыраққа тікелей тию кезінде қолдарына қолғап киеді немесе қолдарын жиі жуады.
- ✓ Компост немесе тыңайтқыштармен жұмыс кезінде тек балаларға қауіпсіз, органикалық материалдарды қолдану қажет.
- ✓ Өсімдіктерден алынған жапырақ, гүл немесе көкөністер балаларға **тек таза, қауіпсіз бөлмелерде көрсетіледі немесе ұстатылады**.

4. Жеке қорғаныс құралдары

- ✓ Күннен қорғайтын жеңіл бас киімдер, жеңіл киім немесе арнайы жабдықтарды қолдану ұсынылады.
- ✓ Жұмыс кезінде баланың киімі топыраққа, суға және өсімдіктерге ластанбауы үшін арнайы шапандар немесе етікшелер пайдаланылады.

5. Жұмыс орнын гигиеналық түрде ұйымдастыру

- ✓ Бақшада жұмыс істеу кезінде балалардың әрекеттеріне ыңғайлы, таза және қауіпсіз жолдар ұйымдастырылады.
- ✓ Су құю немесе топырақ дайындау аймақтары арнайы белгіленіп, таза және таза емес аймақтар бөлінеді.
- ✓ Балаларға сабақтан кейін жұмыс орнын жинау үйретіледі: құралдар орнына қойылады, ыдыстар тазаланады, жер тегістеледі.

Гигиеналық талаптарды сақтау балалардың денсаулығын қорғап қана қоймай, оларды табиғатпен қауіпсіз әрекет жасауға үйретеді. Бұл талаптар тәрбиешіге бақша сабақтарын тиімді ұйымдастыруға, балалардың

қызығушылығын арттыруға және олардың табиғатқа сүйіспеншілігін қалыптастыруға мүмкіндік береді.

3. Шағын бақшаны жоспарлау және ұйымдастыру

3.1 Егуге арналған өсімдіктерді таңдау (көкөністер, жеміс-жидектер, гүлдер, шөптер)

Балабақшадағы шағын бақшаны ұйымдастыру кезінде ең маңызды кадамдардың бірі – егуге арналған өсімдіктерді дұрыс таңдау. Өсімдіктерді таңдау барысында келесі факторлар ескеріледі: балалардың жас ерекшеліктері, өсімдіктердің күтім жеңілдігі, өсу жылдамдығы, маусымға сәйкестігі және олардың тәрбиелік мәні. Дұрыс таңдалған өсімдіктер арқылы балалар еңбекке бауланып қана қоймай, табиғатқа қамқорлық жасауды, өзінің еңбегінің нәтижесін көруді және бақылау қабілетін дамытады.

1. Көкөністер

Көкөністер – балаларға күтімі салыстырмалы түрде жеңіл және тез өсуге бейім өсімдіктер. Олар балаларды бақша жұмыстарына қызықтыра отырып, практикалық дағдыларды дамытады.

- ✓ **Қияр** – су мен жарықты жақсы қажет етеді. Балалар топырақты қопсытып, суаруды, қынапша жасауды үйренеді. Қиярдың өсуін бақылау арқылы балалардың жауапкершілігі мен еңбекке деген қызығушылығы артады.
- ✓ **Қызанақ** – жылыжайда немесе күншуақты жерде жақсы өседі. Балаларға тіреу қою арқылы өсімдіктің қалай тірекке сүйеніп өсуін бақылауды үйретуге болады.
- ✓ **Сәбіз** – топырағы жеңіл, жақсы өңделген болуы тиіс. Сәбіз егуді ұйымдастыру барысында балалар арамшөп жуу және топырақты қопсыту арқылы тәжірибе жинайды.
- ✓ **Пияз** – түйнек арқылы егілетін өсімдік. Суару, топырақты өңдеу және коректік заттармен қамтамасыз ету балаларға өсімдіктің өсуіне қатысу сезімін береді.

2. Жеміс-жидектер

Жеміс-жидектер балаларға тек еңбекке үйретіп қана қоймай, тағамдық маңызы мен экологиялық білімін арттырады.

- ✓ **Құлпынай** – балалар бақшасының ең сүйікті өсімдігі. Құлпынайды өсіру барысында балалар топырақты қопсыту, арамшөптен тазалау және жеміс жинау сияқты дағдыларды меңгереді. Бұл процесс балаларға табиғатқа қамқорлық жасау сезімін береді.
- ✓ **Таңқурай** – тұрақты күтім қажет етеді. Балалармен бірге отырғызу, топырақ өңдеу және жинау сабақтары ұйымдастыру арқылы ұжымдық және жеке еңбек түрлерін үйретуге болады.

4. Гүлдер

Гүлдер балалардың эстетикалық талғамын дамытуға, бақшаның көркемдігін арттыруға және шығармашылық қабілеттерін қолдауға мүмкіндік береді.

- ✓ **Күнбағыс** – жылдам өседі, балалардың бақылау қабілетін дамытуға қолайлы. Күнбағыстың биіктігін, гүлінің көлемін күнделікті бақылап, күнделік жүргізу арқылы балалар тәжірибе жүргізуді үйренеді.
- ✓ **Роза немесе раушан** – гүлдерге күтім жасау арқылы балаларға ұқыптылық, жауапкершілік сезімін үйретеді. Суару, топырақты өңдеу, гүлдерді таңдау әрекеттері практикалық дағдылар береді.

- ✓ **Календула** – жылдам өсетін, көрнекі гүл. Календула арқылы балалар топтық жұмыс, гүлзар жасау және эстетикалық сезімін дамыту тәжірибесін алады.

5. Шөптер

Шөптер балаларға табиғатпен танысу, хош иістерді сезу және күтім жасау дағдыларын үйретеді.

- ✓ **Жалбыз, аскөк, сәбіз жапырағы** – балаларға суаруды, қопсытуды, жапырақтарын бақылауды үйретеді. Шөптер тез өседі және күтімі жеңіл, балаларға тиімді тәжірибе береді.
- ✓ **Тамыр шөптер (базилик, укроп)** – топыраққа күтім жасау, суару, өсуін бақылау арқылы экологиялық дағдылар қалыптасады.

5. Өсімдіктерді таңдау қағидалары

- ✓ Өсімдіктердің күтімі жеңіл және тез өсуге бейім болуы керек.
- ✓ Балалардың қолымен күтуге ыңғайлы болу қажет.
- ✓ Маусымға сәйкес, жергілікті климатқа бейімделген түрлер таңдалады.
- ✓ Түрлі түсті және пішінді өсімдіктерді араластырып отырғызу балалардың қызығушылығын арттырады.
- ✓ Балалардың жасына сәйкес, қауіпсіз және улы емес өсімдіктерді таңдау маңызды.

6. Балалармен бірге егу жоспары

- ✓ Әр топқа бір немесе екі өсімдік түрін таңдап, егуді ұйымдастыру.
- ✓ Өсімдіктердің өсу кезеңін бақылау үшін күнделікті күнделік жүргізу.
- ✓ Балаларға күтім жасау міндеттерін бөлу: суару, қопсыту, арамшөп жуу, тіреу жасау.
- ✓ Өсімдіктердің өсуін бақылау арқылы балалардың табиғатты түсіну қабілеті, жауапкершілік сезімі және еңбекке деген қызығушылығы дамиды.

3.2 Маусымдық жоспар құру

Шағын бақшаны тиімді пайдалану үшін өсімдіктерді егу, күту және жинау жұмыстарын **маусымдық жоспарға** сәйкес ұйымдастыру қажет. Маусымдық жоспар балаларға бақшалық дағдыларды үйрету, табиғатты бақылау, еңбекке баулу және өз еңбегінің нәтижесін көре білу мүмкіндігін береді.

Маусымдық жоспар жасалған кезде келесі факторларды ескеру қажет:

- ✓ **Өсімдіктердің өсу кезеңдері** – кейбір өсімдіктер тез өссе, кейбіреулері ұзақ күтімді қажет етеді.
- ✓ **Климаттық жағдайлар** – ауа температурасы, жаңбыр, күндізгі жарық.
- ✓ **Балалардың жас ерекшеліктері** – еңбек әрекеттерін орындау қабілеті, қызығушылық деңгейі.
- ✓ **Педагогикалық мақсаттар** – бақылау, тәжірибе жасау, топтық және жеке еңбек дағдыларын қалыптастыру.

Маусымдық жоспардың мысал құрылымы

1. Көктем (наурыз–мамыр)

- ✓ **Топырақты дайындау:** баланың қатысуымен топырақты қопсыту, арамшөпті алу.
- ✓ **Егіс дайындау:** пияз түйнектерін, сәбіз тұқымын, көкөністерді жылыжайда немесе топыраққа егу.
- ✓ **Бақылау және тәжірибе:** топырақтың ылғалдылығын, күндізгі жарықтың әсерін бақылау.
- ✓ **Балалармен жұмыс:** топтық тапсырмалар арқылы топырақты қопсыту, суару, егуді ұйымдастыру.

2. Жаз (маусым–шілде)

- ✓ **Күтім жасау:** суару, арамшөп жуу, топырақты қопсыту, тіреу жасау.
- ✓ **Құлпынай мен таңқурайдың күтімі:** жемісін жинау, өсуін бақылау.
- ✓ **Экологиялық сабақтар:** балаларға өсімдіктердің өсу кезеңін түсіндіру, тәжірибе жүргізу.
- ✓ **Шығармашылық сабақтар:** гүлзар жасау, өсімдіктерді суретке түсіру.

3. Күз (тамыз–қазан)

- ✓ **Жинау және өңдеу:** пияз, сәбіз, қияр сияқты көкөністерді жинау.
- ✓ **Топырақты дайындау:** қыстық кезеңге топырақты дайындау, тыңайтқыш қолдану.
- ✓ **Өсімдіктерді қорғау:** салқынға, желге төзімді өсімдіктерге күтім жасау.

- ✓ **Балалармен қорытынды сабақтар:** өсімдіктердің өсуі мен өнім жинау нәтижелерін талқылау, тәжірибе күнделігін толтыру.

Маусымдық жоспардың ерекшеліктері

1. **Жоспарлы кезеңдер:** әр кезеңде балаларға нақты тапсырмалар беріледі: егу, күту, бақылау, жинау.
2. **Балалардың қатысуы:** балалардың жас ерекшелігіне сәйкес жеке және топтық жұмыстар бөлінеді.
3. **Бақылау және есеп беру:** балалар күнделік жүргізеді, өз еңбегін бағалайды.
4. **Тәжірибе сабақтары:** өсімдіктердің өсуін бақылау, өзгерістерді салыстыру арқылы танымдық қабілеттерді дамыту.
5. **Қорытындылау:** маусым соңында балаларға бақшаның толық циклін көрсету: егу → өсу → күтім → өнім жинау.

3.3 Топтарға бөлу және балалардың қатысуын ұйымдастыру

Шағын бақшадағы жұмыстарды ұйымдастыру барысында балаларды дұрыс топтарға бөлу өте маңызды. Бұл тек тәртіп сақтау үшін ғана емес, сонымен қатар әр баланың жас ерекшеліктерін, қызығушылықтарын ескере отырып, еңбек дағдыларын тиімді дамытуға мүмкіндік береді. Топтық жұмыс балаларда әлеуметтік дағдыларды, ынтымақтастықты және жауапкершілікті қалыптастырады.

1. Топтарға бөлу принциптері

1. **Жас ерекшелігіне қарай бөлу**
 - 3–4 жасар балаларға жеңіл әрі қысқа мерзімді тапсырмалар беру; мысалы, суару, арамшөп жуу.
 - 5–6 жасар балаларға күрделірек тапсырмалар: өсімдіктерді тіреу, топырақ өңдеу, пияз немесе құлпынай егу.
2. **Қабілетіне және қызығушылығына қарай бөлу**
 - Кейбір балалар шығармашылыққа бейім, олар гүлзар жасау, өсімдіктерді суретке түсіру және гүлдерді тандау жұмыстарына қатыса алады.
 - Басқа балалар бақылау мен тәжірибе жасауға қызығушылық танытса, олар өсімдіктердің өсуін жазып, күнделікті бақылау жүргізе алады.
3. **Топ көлемі**
 - Әр топ 4–6 баладан тұруы оңтайлы. Бұл әр балаға нақты тапсырма беру және бақылауды жеңілдету үшін қажет.

2. Балалардың бақша жұмысына қатысуын ұйымдастыру

1. **Күнделікті тапсырмалар беру**

- Әр топқа күнделікті міндеттерді бөлу: суару, қопсыту, арамшөп жуу, тіреу жасау.
 - Міндеттерді кезекпен орындау арқылы балаларға барлық жұмыстарды тәжірибе ретінде меңгеру мүмкіндігін беру.
2. **Тәжірибелік және ойын тәсілдерін қолдану**
- Мысалы, "Суару жарысы" ойынын ұйымдастырып, балаларға суаруды қызықты етіп көрсету.
 - "Өсімдікті қорғау" ойыны арқылы балаларға өсімдіктерді зақымданудан сақтау тәжірибесін үйрету.
3. **Жауапкершілікті бөлу**
- Әр топта "Бақша жетекшісі" рөлін белгілеу: топты бақылау, күнделікті тапсырмаларды орындауға көмек көрсету.
 - Жеке жауапкершілік сезімін қалыптастыру үшін әр балаға нақты міндет беру: мысалы, бір бала құлпынайды сумен қамтамасыз етсе, басқа бала топырақты қопсытады.
4. **Қорытынды бақылау**
- Күннің соңында әр топ өз жұмыстарын көрсетіп, нәтижелерді талқылайды.
 - Балалардың еңбегін бағалап, жетістіктерін мадақтау арқылы ынталандыру.

3. Топтық жұмыс арқылы тәрбиелік мәнді арттыру

- ✓ Топтық жұмыс балаларда **ұжымдық ойлау**, бір-біріне көмектесу, тапсырманы бірге орындау қабілетін дамытады.
- ✓ Балалар бақша жұмысы арқылы табиғатқа қамқорлық жасау сезімін және еңбекке жауапкершілікті меңгереді.
- ✓ Әрбір бала өз үлесін қосып, еңбектің нәтижесін көргенде, ол өзін бағалы сезінеді және жұмысқа қызығушылығы артады.

3.4 Күтім жасау (суару, қопсыту, арамшөп жұлуды)

Шағын бақшаны ұйымдастырғаннан кейін, өсімдіктердің дұрыс өсуі мен өнімнің сапасы **ұдайы күтімге** байланысты. Күтім жасау балаларға еңбек дағдыларын үйретіп қана қоймай, табиғатты бақылау, жауапкершілік сезімін дамыту және тәжірибе жүргізу мүмкіндігін береді.

Балалар бақшадағы жұмыстарға жас ерекшелігіне қарай қатысады: 3–4 жасарлар жеңіл тапсырмалармен айналысады (суару, арамшөп жұлуды), 5–6 жасарлар күрделірек әрекеттерді орындай алады (қопсыту, тіреу жасау, топырақ өңдеу).

1. Суару

- ✓ Өсімдіктердің дұрыс өсуі үшін суару ең маңызды әрекеттердің бірі болып табылады.

✓ **Балалармен жұмыс ұйымдастыру:**

- Кіші топтарға жеңіл суару қондырғыларын (шека, су бүріккіш) беру.
- Суару уақыты мен мөлшерін көрсету: күн сайын таңертең немесе кешкісін, топырақ сәл ылғал болған кезде.
- Суару кезінде балаларға «өсіру үшін судың маңызы» туралы түсіндіру, топырақтың ылғалдылығын бақылауды үйрету.

✓ **Практикалық кеңес:**

- Құлпынай мен жас пиязды көбіне жеңіл суару қажет, ал сәбіз мен қиярға су мөлшері көбірек керек.
- Суару кезінде топырақты зақымдамауға, өсімдіктің тамырын бұзбауға назар аудару керек.

2. Топырақты қопсыту

- ✓ Қопсыту – топырақты желден, суарудан қатайып кетуден сақтау және өсімдіктердің тамырларына ауа жетуін қамтамасыз ету үшін қажет.
- ✓ **Балалармен жұмыс ұйымдастыру:**
 - Қопсытуды балаларға шағын күрек немесе қолмен орындауға үйрету.

- Күрекпен жұмыс істеу техникасын көрсету: топырақты тым терең қопсытпау, тек үстіңгі қабатын өңдеу.
- Балаларға «қопсытылған топырақ өсімдіктерге қалай көмектеседі» деп түсіндіру.
- ✓ **Практикалық кеңес:**
 - Көкөністерді қопсыту кезінде тамырларды зақымдамау маңызды.
 - Құлпынай мен гүлдер қопсытуды жеңіл және үнемі жасай отырып, топырақ ылғалдылығын сақтау қажет.

3. Арамшөпті жұлуды

- ✓ Арамшөп — бақшаның дамуына кедергі келтіретін өсімдік. Оны уақытылы жұлуды өсімдіктің дұрыс өсуін қамтамасыз етеді.
- ✓ **Балалармен жұмыс ұйымдастыру:**
 - Арамшөпті жұлуды процесін ойынға айналдыру: «Арамшөптерді жинау жарысы», «Кім көп арамшөпті жұла алады».
 - Балаларға арамшөптің не екенін түсіндіру, оларды дұрыс анықтап, тек қажетсіз өсімдіктерді алу.
- ✓ **Практикалық кеңес:**
 - Арамшөпті жұлуды кезінде өсімдіктің тамырын зақымдамау керек.
 - Құлпынай мен гүлдер арасындағы арамшөптерді мұқият жұлуды қажет.

4. Балалардың қатысуының тәрбиелік мәні

- ✓ Суару, қопсыту және арамшөп жуу әрекеттері балаларға еңбекке қызығушылық тудырады.
- ✓ Балалар өз еңбегінің нәтижесін көріп, табиғатқа қамқорлық жасау сезімін алады.
- ✓ Топтық және жеке жұмыстар арқылы балалардың жауапкершілік, ұйымшылдық және бақылау қабілеттері дамиды.

4. Балаларды еңбекке баулу әдістері

Балаларды еңбекке баулу – бұл олардың табиғатқа қамқорлық жасау, өз еңбегінің нәтижесін көру және топтық жұмысқа қатысу арқылы жауапкершілігін дамыту процесі. Мектепке дейінгі жаста бұл процесс әсіресе ойын арқылы тиімді жүзеге асады. Ойын балалар үшін табиғи іс-әрекет болып саналады, сондықтан оны еңбекке үйретудің негізгі әдісі ретінде қолдану өте тиімді.

4.1 Ойын арқылы еңбекке үйрету

1. Ойын әдісінің педагогикалық мәні

- ✓ Ойын арқылы балалар **еңбек әрекетінің мағынасын түсінеді**, оны қызықты әрі қауіпсіз жағдайда меңгереді.
- ✓ Балалар өз әрекеттерін бақылап, тәжірибе жүргізіп, нәтиженің көрінісін көре алады (мысалы, егісті суару → өсімдіктің өсуін бақылау).
- ✓ Ойын **әлеуметтік дағдыларды дамытады**: балалар бір-бірімен келісіп, топтық жұмысқа қатысады, рөлдер бөліседі.
- ✓ Шығармашылық қабілеттерді дамытуға мүмкіндік береді: балалар бақшаны сәндеуге, гүлзар жасауға, өсімдіктерге күтім жасау жолдарын ойлап табады.

2. Практикалық ойын түрлері

1. «Суару жарысы»

- Балаларды топтарға бөлу, әр топқа суару құралдарын беру.
- Мақсаты: суару арқылы өсімдіктің өсуіне қалай әсер ететінін көрсету.
- Балалар суаруды кезекпен жасап, бір-бірін бақылап, нәтижені салыстырады.

2. «Арамшөпті жинау»

- Ойын ережесі: бақшадағы арамшөптерді жинап, таза жерді көрсету.
- Мақсаты: өсімдіктердің қоршаған ортаға тәуелділігін түсіндіру, бақылау дағдыларын дамыту.
- Балаларға арамшөп пен өсімдіктерді қалай ажыратуды көрсету.

3. «Өсімдікті қорғау»

- Балаларға бақшаны зиянкестерден, зақымданудан қорғау жолдарын көрсету.
- Мысалы, құлпынайға тіреу қою, жас ағаштарға қорғау қорын жасау.
- Ойын арқылы балалар қауіпсіздік және күтім дағдыларын үйренеді.

4. «Топтық бақша»

- Балаларды топқа бөліп, әр топқа бақшаның белгілі бір бөлігін сеніп тапсыру.
- Балалар өз бөлігінен жауапты болып, күнделікті күтім жасайды.
- Бұл ойын балаларда **ұжымдық жауапкершілік** пен ынтымақтастық сезімін қалыптастырады.

5. «Өнім жинау»

- Құлпынай, пияз, сәбіз сияқты өсімдіктерді жинау ойыны.
- Балалар өз еңбегінің нәтижесін көріп, еңбекке қызығушылығы артады.
- Жинау кезінде балаларға әртүрлі құралдармен жұмыс істеу, өнімді топтастыру тәжірибесін беру.

3. Ойын арқылы еңбекке үйретудің педагогикалық кеңестері

- ✓ Барлық ойындар **қауіпсіздік ережесін сақтай отырып** өткізілуі керек.
- ✓ Ойын барысында балалардың **жеке қабілеттері мен қызығушылығы** ескерілуі қажет.
- ✓ Балалардың еңбегі әрдайым **мадақталып, бағаланып** отыруы тиіс, бұл ынталандырудың маңызды бөлігі.
- ✓ Ойындарды кезең-кезеңімен ұйымдастыру: **оқыту → тәжірибе → бақылау → нәтиже**.
- ✓ Балаларды әртүрлі еңбек түрлерімен таныстыру: суару, қопсыту, арамшөп жуу, тіреу жасау, өнім жинау.

4.2 Бақылау және тәжірибе жүргізу

Балаларды еңбекке баулудағы маңызды кезеңдердің бірі — **бақылау және тәжірибе жүргізу**. Бұл процесс балаларға өсімдіктердің өсуін, олардың тіршілік әрекеттерін, топырақ пен су қатынасын өз көздерімен көріп, түсінуге мүмкіндік береді. Балалар бақшада бақылау мен тәжірибе жүргізу арқылы

танымдық қабілеттерін, логикалық ойлау мен жауапкершілігін дамытады.

1. Бақылаудың педагогикалық мәні

- ✓ Бақылау арқылы балалар өсімдіктердің **өсу кезеңдерін** көріп, табиғат құбылыстарын түсінеді.
- ✓ Бұл әрекет балалардың **қызығушылығын арттырады**, өз әрекетінің нәтижесін көре білу дағдысын қалыптастырады.
- ✓ Бақылау сабақтары балаларға **байқағыштық пен салыстыру қабілетін** дамытуды үйретеді: мысалы, бір өсімдік жақсы суарылған болса, екіншісі әлсіз өсуі мүмкін.
- ✓ Балалар бақылау жүргізу арқылы **күрделі тапсырмаларды кезең-кезеңімен орындау** қабілетін меңгереді.

2. Тәжірибе жүргізудің педагогикалық мәні

- ✓ Тәжірибе – балалардың теориялық білімін практикалық іс-әрекетпен байланыстырады.
- ✓ Балалар өсімдіктердің өсуіне әсер ететін факторларды өздері байқап, салыстыру арқылы қорытынды жасайды:
 - Суару мөлшері, жарық, топырақ өңдеудің әсері
 - Арамшөптің өсуге әсері
 - Тіреу қолданудың нәтижесі
- ✓ Тәжірибе сабақтары балаларға **логикалық ойлау, себеп-салдар байланысын түсіну**, бақылау және қорытынды жасау дағдыларын дамытады.

3. Практикалық ұйымдастыру

1. Күнделікті бақылау

- Балалар өсімдіктерді күн сайын қарап, суарылған ба, өскен бе, жапырақтары қалай екенін жазады немесе суретке түсіреді.
- Әр топ өз бақшасының бөлігін бақылайды.

2. Тәжірибе сабақтары

- Мысалы, балалар екі топқа бөлінеді: бір топқа өсімдіктерді күн сайын суарады, екінші топқа сирек суару. Нәтижелерді салыстырып, өсудің айырмашылығын талқылайды.
- Тағы бір тәжірибе: бір топқа тіреу қолдану, екінші топқа қолданбау. Өсімдіктің биіктігі мен түсі бойынша қорытынды шығару.

3. Жазбалар және суреттер

- Балалар бақылау күнделігін жүргізеді: өсімдіктің биіктігі, гүлінің саны, жемісінің пісу кезеңі.
- Бұл тәжірибе балаларға өз еңбегінің нәтижесін көруге мүмкіндік береді.

4. Қорытынды талдау

- Тәжірибе соңында балаларға өз қорытындыларын айтуға мүмкіндік беру.
- Мысалы: «Құлпынай суарылған кезде тезірек өсті», «Пияз дұрыс суарылмаған кезде әлсіз өсті».
- Мұндай талдау балаларда **себеп-салдар байланысын түсіну** қабілетін дамытады.

4. Балалардың қатысуының тәрбиелік мәні

- ✓ Бақылау мен тәжірибе арқылы балалар өз еңбегінің нәтижесін көреді, бұл еңбекке қызығушылықты арттырады.
- ✓ Балалар тәлімгерлердің нұсқауымен тәжірибе жүргізу арқылы **әлеуметтік дағдыларын** дамытады: бір-біріне көмектесу, топтық жұмысқа қатысу.
- ✓ Ең бастысы, балалар табиғатты **сезіну, қадағалау және қорғау** дағдыларын меңгереді.

4.3 Экологиялық әңгімелер мен түсіндіру жұмыстары

Балаларды еңбекке баулуда және табиғатқа қамқорлық сезімін қалыптастыруда **экологиялық әңгімелер мен түсіндіру жұмыстары** маңызды рөл атқарады. Бұл әдіс балаларға қоршаған ортаны, өсімдіктерді, жан-жануарларды және табиғат заңдылықтарын түсіндірудің тиімді жолы болып табылады. Әңгімелер мен түсіндіру жұмыстары арқылы балалар **танымдық қызығушылығын арттырады**, бақылау және салыстыру дағдыларын меңгереді, сонымен бірге экологиялық мәдениетке үйренеді.

1. Экологиялық әңгімелердің педагогикалық мәні

- ✓ Әңгімелер арқылы балаларға табиғат құбылыстары мен өсімдіктердің өмірлік циклін түсіндіру жеңіл және қызықты.
- ✓ Әңгімелер балалардың **қиялын, ойлау қабілетін, сөздік қорын** дамытады.
- ✓ Әңгіме барысында балалар **сұрақ қоюға, пікір алмасуға және өз ойларын айтуға** үйренеді.
- ✓ Экологиялық әңгімелер балалардың **табиғатқа қамқорлық жасау сезімін**, жауапкершілік пен еңбекке қызығушылығын қалыптастырады.

2. Түсіндіру жұмыстарының әдістері

1. Көрнекі құралдармен түсіндіру

- Балаларға өсімдіктердің суреттерін, бақшаның үлгілерін көрсету.
- Мысалы, құлпынайдың, пияздың, көкөністердің қалай өсуін, гүлдердің дамуын көрсету.

- Көрнекі материал арқылы балалардың назарын аудару және ақпаратты жақсы қабылдау қамтамасыз етіледі.

2. Ойын арқылы түсіндіру

- «Өсімдікті қорғау», «Жеміс-жидекті жинау» сияқты ойындар арқылы балаларға экологиялық ережелерді үйрету.
- Мысалы, балаларға «құлпынайдың қалай өсуін бақылау керек?» деп сұрап, өздері тәжірибелік жауап іздеуге мүмкіндік беру.

3. Әңгіме сабақтары

- Балаларға қысқа, қызықты әңгімелер айту: «Құлпынайдың жолы», «Сәбіздің тамыры», «Пияздың өсуі» сияқты тақырыптар.
- Әңгімеден кейін балалардан сұрақтар алу, өз тәжірибелерімен салыстыру.
- Балалардың өз бақылауларын айтуына мүмкіндік беру.

4. Тәжірибе мен бақылаумен байланысты түсіндіру

- Бақшадағы әр өсімдіктің өсуін көрсету: «Мына қияр қалай өсті, неге суару маңызды?»
- Балаларға тәжірибе жасауға, күнделікті бақылау жүргізуге мүмкіндік беру.
- Өсімдіктерді күту әрекеттерін түсіндіру: суару, қопсыту, арамшөпті жүлу, тіреу қою.

3. Практикалық мысалдар

- ✓ **Құлпынайдың әңгімесі:** балаларға құлпынайдың қалай өскенін, гүлденгеннен кейін жеміс қалай шыққанын айтып, оларды өз бақылауларына сүйене отырып түсіндіру.
- ✓ **Пияздың тарихы:** пияздың түйнектен өсуін, су мен топыраққа тәуелділігін көрсетіп, балаларға тәжірибе жасауға мүмкіндік беру.
- ✓ **Гүлдер мен шөптер:** әр гүлдің атауын, оның ауа мен суға тәуелділігін түсіндіру, балаларға бақылау күнделігіне жазуды үйрету.

4. Балалардың қатысуының тәрбиелік мәні

- ✓ Әңгімелер мен түсіндіру арқылы балалар **табиғатқа қамқорлық жасауға, өсімдіктерді қорғауға, еңбекке жауапкершілікпен қарауға** үйренеді.
- ✓ Балалар өз бақылауларын, тәжірибесін және пікірін айту арқылы **танымдық және әлеуметтік дағдыларын** дамытады.
- ✓ Бұл әдіс балаларға еңбек пен табиғат арасындағы байланысты түсіндіруге, олардың қызығушылығын арттыруға мүмкіндік береді.

4.4 Ұжымдық және жеке еңбек түрлері

Балаларды еңбекке баулудағы маңызды әдістердің бірі – **ұжымдық және жеке еңбек түрлерін қолдану**. Бұл тәсіл балаларға өз іс-әрекетінің

нәтижесін көруге, топтық жұмыс дағдыларын меңгеруге, сонымен бірге жеке жауапкершілікті қалыптастыруға мүмкіндік береді.

1. Ұжымдық еңбек

Ұжымдық еңбек – бұл балалардың топ болып бір мақсатқа жету үшін бірігіп жұмыс жасауы. Шағын бақшада ұжымдық еңбек сабақтарының тәрбиелік мәні жоғары, өйткені балалар бір-біріне көмектесіп, бірге жұмыс істеу арқылы әлеуметтік дағдыларын дамытады.

Ұжымдық еңбек түрлері:

1. Бақшаны суару немесе қопсыту

- Балалар топ болып, бақшаның белгілі бір бөлігін суарады немесе қопсытады.
- Топ жетекшісі суару кестесін ұйымдастырады, әр баланың іс-әрекетін бақылап, бағыт береді.

2. Арамшөп жұлуды және тазалау

- Барлық балалар бақшаны арамшөптен тазалайды.
- Әр баланың міндеті: өз аймағын таза ұстау. Бұл балаларға ұжымдық жауапкершілікті үйретеді.

3. Өнім жинау

- Құлпынай, пияз, сәбіз сияқты өсімдіктерді жинау кезінде барлық балалар бірлесіп жұмыс істейді.
- Балалар өнімді топта жинайды, сорттайды, сақтау немесе тағамдық пайдалану үшін дайындайды.

Ұжымдық жұмыстың тәрбиелік мәні:

- ✓ Балаларда **ұжымдық жауапкершілік** қалыптасады.
- ✓ Топтық жұмыс арқылы **көмек көрсету, ынтымақтастық** дағдылары дамиды.

- ✓ Балалар бірлесіп жұмыс жасағанда **әрекеттерін жоспарлау және үйлестіру** қабілетін үйренеді.

2. Жеке еңбек

Жеке еңбек – бұл әр баланың өз міндетін орындауы, өз іс-әрекетінің нәтижесін көруі. Жеке еңбек балаларға жауапкершілікті, өз еңбегіне сенімділікті және дербестікті дамытуға көмектеседі.

Жеке еңбек түрлері:

1. Өсімдікті суару немесе қопсыту

- Әр бала өз бөлігін суарып, топырақты қопсытады.
- Балалар өз әрекеттерін бақылап, нәтижесін күнделікке жазып отырады.

2. Тәжірибе жүргізу және бақылау

- Балалар жеке бақшалық тәжірибелер жасайды: мысалы, бір бала құлпынайға, екінші бала пиязға суаруды ұйымдастырады.
- Өсімдіктің өсуін бақылап, нәтижесін салыстырады.

3. Гүлзар жасау немесе өсімдіктерді сәндеу

- Әр бала өз аймағын гүлдермен безендіреді.
- Жеке жұмыс арқылы балалардың шығармашылық қабілеті дамиды.

Жеке жұмыстың тәрбиелік мәні:

- ✓ Балалар өз іс-әрекетіне **жауапкершілік сезімін** қалыптастырады.
- ✓ Өз еңбегінің нәтижесін көріп, еңбекке **қызығушылық** туады.
- ✓ Жеке жұмыс арқылы балалар **талантын, шығармашылық қабілетін** іске қосады.

3. Ұжымдық және жеке еңбек түрлерін үйлестіру

- ✓ Шағын бақшадағы күнделікті жұмыстарды жоспарлағанда, **ұжымдық және жеке еңбек түрлерін үйлестіру** маңызды.
- ✓ Мысалы:
 - Ұжымдық жұмыс – бақшаны суару, арамшөпті жұлу, өнім жинау.
 - Жеке жұмыс – өсімдікті бақылау, тәжірибе жүргізу, гүлзар жасау.
- ✓ Бұл үйлесім балаларға **бірге жұмыс істеу мен жеке жауапкершілікті тең дәрежеде дамытуға** мүмкіндік береді.

4.5 Өсімдіктерді күту бойынша практикалық дағдыларды үйрету

Балаларды еңбекке баулуда өсімдіктерге күтім жасау – ең маңызды практикалық дағды болып саналады. Бұл бөлімде балаларға **құлпынай, пияз**

және ағаштарға күтім жасау әдістері, олардың су мен жарыққа қажеттілігін түсіндіру жолдары көрсетіледі.

1. Құлпынай мен пиязды күтудің әдістері

Құлпынайға күтім жасау:

- ✓ **Суару:**
 - Құлпынайды күнделікті немесе топырақ құрғаған сайын суару керек.
 - Суаруды жапыраққа емес, топыраққа бағыттау қажет, сонда жемістер таза және сауығуы дұрыс болады.
- ✓ **Қопсыту:**
 - Топырақтың үстіңгі қабатын қопсыту арқылы ауа кірісін қамтамасыз ету.
 - Қопсыту кезінде тамырларды зақымдамау маңызды.
- ✓ **Арамшөптен тазалау:**
 - Құлпынайдың айналасын арамшөптен тазалау оның дұрыс өсуіне көмектеседі.
 - Балаларға арамшөп пен өсімдікті ажыратуды көрсету.

Пиязға күтім жасау:

- ✓ **Суару:**
 - Пиязға суару аздау, бірақ жүйелі түрде жүргізіледі.
 - Суару кезінде топырақ сәл ылғал болуы керек, тым көп су түйіннің шіріп кетуіне әкелуі мүмкін.
- ✓ **Қопсыту:**
 - Пиязды қопсыту арқылы топыраққа ауа жетеді, өсімдіктің тамыры дұрыс дамиды.
 - Балаларға күрекпен жеңіл қопсыту тәсілін көрсету.
- ✓ **Арамшөптен тазалау:**

- Пияздың айналасын таза ұстау оның тамырының дұрыс өсуіне көмектеседі.

2. Өсімдіктердің су мен жарыққа қажеттілігін түсіндіру

- ✓ Балаларға әр өсімдіктің **су мен жарыққа деген қажеттілігін** көрсету маңызды:
 - **Құлпынай** – күн сәулесін жақсы көреді, топырақ сәл ылғал болуы керек.
 - **Пияз** – жарыққа төзімді, суару аздау, топырақ сәл құрғақ болған жағдайда да өсуге қабілетті.
 - **Көкөністер мен гүлдер** – әртүрлі, балаларға нақты өсімдіктің түріне сәйкес суару және жарық жағдайын түсіндіру қажет.
- ✓ **Практикалық тәсіл:**
 - Балаларға өсімдіктерді күн сайын бақылап, жапырақтарының түсін, ылғалдылығын салыстыруға үйрету.
 - Әр өсімдіктің өсуі мен саулығына байланысты суару мен күту тәсілін талқылау.

3. Ағаштарға күтім жасау

Суару:

- ✓ Ағаш жас кезде көп суаруды қажет етеді.
- ✓ Суару кезінде тамыр аймағына бағыттап, топырақтың шетін құрғату қажет.

Топырақ өңдеу:

- ✓ Топырақты қопсыту арқылы ауа кірісін қамтамасыз ету, тамырларды дұрыс дамыту.
- ✓ Ағаштың айналасын арамшөптен тазалау – ылғал мен қоректік заттардың дұрыс жетуін қамтамасыз етеді.

Балаларға үйрету әдістері:

- ✓ Балалар ағашқа суару, топырақ қопсыту, арамшөптен тазалау жұмыстарын кезекпен орындайды.
- ✓ Жас ағаштарға тіреу қою арқылы оның түзу өсуін бақылау.
- ✓ Практикалық сабақтарда балалар өз әрекеттерінің нәтижесін күнделікті бақылап, жазып отырады.

4. Балаларға практикалық дағдыларды үйретудің тәрбиелік мәні

- ✓ Құлпынай, пияз және ағаштарға күтім жасау арқылы балалар **еңбекке қызығушылық** танытады.

- ✓ Өсімдіктердің өсуін бақылау және күтім жасау арқылы балаларда **жауапкершілік, ұқыптылық, тәртіп** қалыптасады.
- ✓ Балалар өз еңбегінің нәтижесін көріп, табиғатқа қамқорлық жасау сезімін дамытады.
- ✓ Топтық және жеке жұмыстар арқылы **ұжымдық жұмысқа қатысу және дербестік қабілеті** жетіледі.

6. Практикалық бөлім

6.1 Шағын бақша ұйымдастырудың кезеңдік жоспары

Шағын бақшаны ұйымдастыру кезең-кезеңімен жүргізілуі керек. Әр кезеңде балаларға нақты тапсырмалар беріледі, олардың қатысуы арқылы **еңбекке жауапкершілік, бақылау және тәжірибе жасау дағдылары** дамиды.

Кезең 1: Дайындық жұмыстары (Көктемгі кезең)

Мақсаты: Бақшаға қажетті құрал-жабдықтар мен топырақты дайындау.

Жұмыстар:

1. **Бақшаға орын таңдау:**
 - Топ алды, аула немесе жылыжай бөлігін анықтау.
 - Күн сәулесі жақсы түсетін жерді таңдау.
2. **Құрал-жабдықтарды жинау:**
 - Шелек, бүріккіш, шағын күрек, қолмен қопсытқыш.
 - Балаларға құралдарды дұрыс пайдалану тәртібін көрсету.
3. **Топырақты дайындау:**
 - Арамшөптерді тазалау, топырақты қопсыту, тыңайтқыш қосу.
 - Балалар топырақты қопсытып, арамшөпті жинауға қатысады.

Кезең 2: Өсімдіктерді егу және отырғызу

Мақсаты: Балаларға егу және отырғызу тәжірибесін беру.

Жұмыстар:

1. **Өсімдіктерді таңдау:**
 - Құлпынай, пияз, сәбіз, қияр, гүлдер.
 - Балалардың жас ерекшелігіне сәйкес жеңіл және күрделі өсімдіктерді бөлу.
2. **Егіс дайындау:**
 - Тұқымдарды немесе түйнектерді жерге орналастыру.
 - Балаларға егу тәртібін көрсетіп, әр топ өз бөлігін егіп шығады.
3. **Бақшалық тәжірибе:**

- Балаларға «Суару, топырақты қопсыту, арамшөпті алу» әрекеттерін көрсету.
- Егіс процесін бақылау, тәжірибе жүргізу.

Кезең 3: Күтім жасау (Көктем – жаз)

Мақсаты: Өсімдіктердің өсуін қамтамасыз ету, практикалық дағдыларды үйрету.

Жұмыстар:

1. Суару:

- Құлпынай мен көкөністерді күн сайын немесе топырақ құрғаған сайын суару.
- Балалар әр өсімдіктің суға деген қажеттілігін бақылап, күнделікті жазып отырады.

2. Қопсыту және арамшөпті жұл:

- Топыраққа ауа кіргізу, өсімдіктерді арамшөптен тазалау.
- Балалар топтық және жеке түрде қатысады.

3. Тіреу және баптау:

- Қияр, қызанақ, құлпынай өсімдіктерін тіреу арқылы өсуін бақылау.
- Жас ағаштарға тіреу қою, топырақ өңдеу.

Кезең 4: Бақылау және тәжірибе жүргізу

Мақсаты: Балаларға өсімдіктердің өсуін бақылау және тәжірибе жасау арқылы білім беру.

Жұмыстар:

1. Бақылау күнделігі:

- Балалар әр өсімдіктің биіктігін, гүлдеуін, жеміс пісуін жазып отырады.
- Өсімдіктердің су мен жарыққа қажеттілігін салыстыру.

2. Тәжірибе:

- Суару, тіреу, жарық мөлшері немесе тыңайтқыш қосу сияқты факторларды өзгертіп салыстыру.
- Балалар тәжірибе нәтижесін талдап, қорытынды шығарады.

Кезең 5: Өнім жинау және қорытындылау (Күз)

Мақсаты: Балаларға еңбектің нәтижесін көрсету, тәжірибені қорытындылау.

Жұмыстар:

1. **Жеміс-жидектер мен көкөністерді жинау:**
 - Құлпынай, пияз, сәбіз, қияр.
 - Балалар жинаған өнімді топтастырады, сақтауды ұйымдастырады.
2. **Бақшаның қорытындысын шығару:**
 - Өсімдіктердің өсуін салыстыру, тәжірибе нәтижесін талдау.
 - Балалардың еңбегін мадақтау, фотосуретке түсіру, бақылау күнделігін толтыру.

6. Күрделі және жеке жұмыстарды үйлестіру

- ✓ **Ұжымдық жұмыстар:** топтық суару, қопсыту, арамшөптен тазалау, өнім жинау.
- ✓ **Жеке жұмыстар:** бақылау жүргізу, тәжірибе жасау, гүлзар жасау, өсімдіктерге күтім жасау.
- ✓ Бұл үйлесім балалардың **ұжымдық жауапкершілігі мен жеке дербестік қабілетін** тең дамытуға мүмкіндік береді.

6.2 Сабақ үлгілері

Бұл бөлімде мектепке дейінгі балаларға арналған шағын бақшадағы сабақ үлгілері ұсынылған. Сабақтар балалардың табиғатқа деген қызығушылығын арттыруға, еңбек дағдыларын дамытуға және экологиялық мәдениетті қалыптастыруға бағытталған.

Сабақ үлгісі 1. «Тұқымнан өсімдікке» (3–4 жас)

Мақсаты:

Балаларға өсімдіктердің өмірлік циклін таныстыру, тұқым себу арқылы алғашқы еңбек дағдыларын қалыптастыру.

Құралдар:

- ✓ Тұқымдар (қияр, сәбіз, гүл тұқымдары)
- ✓ Кішкентай ыдыстар немесе грядкалар
- ✓ Топырақ
- ✓ Қолғаптар, кішкентай шелек

Сабақ барысы:

1. **Кіріспе:** Балаларға тұқымның не екенін және өсімдіктің өсу үшін не қажет екенін түсіндіру.
2. **Негізгі бөлім:**
 - Балалар топырақты ыдысқа салады.
 - Тұқымдарды себеді.

— Жеңіл суарады.

3. Қорытынды:

— Балалар өсімдіктердің өсуін бақылап, күнделікті немесе апта сайын суаруға жауап береді.

— Кішкентай бақша күнделігіне сурет салады немесе жазбалар жасайды.

Күтілетін нәтиже:

Балалар тұқымнан өсімдікке дейінгі процесті түсінеді, қарапайым еңбек дағдыларын меңгереді және табиғатқа қызығушылық тудырады.

Сабақ үлгісі 2. «Өсімдіктерді суару және күту» (4–5 жас)

Мақсаты:

Балаларды өсімдіктерді күтуге үйрету, суару, қопсыту және арамшөпті жою арқылы еңбекке баулу.

Құралдар:

- ✓ Өсімдіктер (шөптер, көкөністер, гүлдер)
- ✓ Шелек, бүріккіш
- ✓ Қопсытқыш, қолғап

Сабақ барысы:

1. **Кіріспе:** Балаларға өсімдіктерді суару мен күту ережелерін түсіндіру.

2. Негізгі бөлім:

- Әр бала өзіне берілген өсімдікті суарады.
- Арамшөптерді жұлу, топырақты қопсыту.
- Балалар өз әрекеттерін бақылап, бір-біріне көмектеседі.

3. Қорытынды:

- Тәрбиеші балаларға жұмыстың нәтижесін көрсетеді, жетістіктерін мақтайды.
- Өсімдіктердің өсу барысын бақылайтын кесте толтырылады.

Күтілетін нәтиже:

Балалардың еңбек дағдылары жетіледі, жауапкершілігі артады және топта жұмыс жасау қабілеті дамиды.

Сабақ үлгісі 3. «Өсімдіктерді зерттеу» (5–6 жас)

Мақсаты:

Балалардың ғылыми-зерттеушілік қабілеттерін дамыту, бақылау және тәжірибе жасау арқылы экологиялық білімдерін кеңейту.

Құралдар:

- ✓ Әр түрлі тұқымдар мен өсімдіктер
- ✓ Өлшеу құралдары (саңылаулар, рулетка)
- ✓ Бақша күнделігі, дәптер, сурет сызғыш

Сабақ барысы:

1. **Кіріспе:** Өсімдіктердің өсу ерекшеліктері туралы әңгіме.
2. **Негізгі бөлім:**
 - Балалар әр өсімдіктің биіктігін, жапырақ санын өлшейді.
 - Өсімдіктерге әртүрлі суару немесе тыңайтқыш қолдану арқылы тәжірибе жүргізеді.
 - Нәтижелерді бақша күнделігіне немесе сызбаға жазып, салыстырады.
3. **Қорытынды:**
 - Өсімдіктердің өсуін бақылау нәтижелері бойынша балалар өз қорытындыларын айтып береді.
 - Тәрбиеші балаларды дұрыс қорытынды жасауға үйретеді.

Күтілетін нәтиже:

Балалар зерттеушілік дағдыларын дамытады, логикалық ойлау қабілеті қалыптасады және өсімдіктердің өсу процесін терең түсінеді.

6.3 Дидактикалық ойындар

Мақсаты:

Дидактикалық ойындар балалардың танымдық, әлеуметтік, эмоционалдық және еңбекке баулу қабілеттерін дамытудың тиімді құралы болып табылады. Ойын арқылы балалар табиғатқа деген қызығушылықтарын арттырады, өсімдіктердің өсуін бақылауды үйренеді, топпен бірлесе жұмыс жасауды меңгереді, қоршаған ортаны қорғауға және экологиялық мәдениетке тәрбиеленеді.

Дидактикалық ойындардың түрлері мен мәні

1. «Өсімдікті таны»

Мәні: Бұл ойын балаларға табиғаттағы өсімдіктерді таныстыруға бағытталған. Ол балалардың қоршаған ортаға деген танымдық қызығушылығын арттырады және олардың байқағыштық қабілетін дамытады.

Мақсаты: Балалар өсімдіктердің атын, түсін, пішінін, ерекшеліктерін үйренеді, табиғаттағы әртүрлілікті таниды.

Құралдар: нақты өсімдіктер, суреттер, плакаттар немесе өсімдіктерді бейнелейтін карточкалар.

Ойын барысы:

1. Тәрбиеші әртүрлі өсімдіктерді балаларға көрсетеді.
2. Балалар олардың атын атап, сипаттайды (түсі, формасы, мөлшері).
3. Қосымша: өсімдіктерді өсу кезеңдеріне бөліп қоюға болады (ұрық, өсіп келе жатқан, гүлдеген).

Тәрбиелік әсері: Балалар табиғатқа қызығушылық танытады, байқағыштық пен зейінін дамытады.

2. «Су мен топырақ»

Мәні: Бұл ойын арқылы балаларға өсімдіктердің тіршілігі үшін су мен топырақтың маңызы көрсетіледі. Ойын тәжірибелік түрде жүргізіліп, балалардың ғылыми ойлау қабілетін дамытады.

Мақсаты: Балаларға өсімдіктердің тіршілік әрекеті, су мен топырақтың қажеттілігі түсіндіріледі, тәжірибе жасау дағдылары қалыптасады.

Құралдар: топырақ, су, ыдыс, пластикалық құмыра.

Ойын барысы:

1. Балаларға екі ыдыс беріледі: бірінде топырақ пен су, екіншісінде тек топырақ.
2. Тәрбиеші балалардан сұрайды: «Өсімдік қайда жақсы өседі?»
3. Балалар болжамын айтып, тәжірибе жүргізеді.

Тәрбиелік әсері: Балалар табиғат заңдылықтарын үйренеді, бақылау жасау және қорытынды шығару дағдыларын дамытады.

3. «Кім қамқоршы?»

Мәні: Ойын балаларды жауапкершілікке, қамқорлыққа үйретуге бағытталған. Өсімдіктерге күтім жасау арқылы балалар еңбекқорлық қасиеттерін, тәртіптілігін дамытады.

Мақсаты: Балаларға өзіне тапсырылған өсімдікті күтіп-баптау дағдыларын қалыптастыру, топта жұмыс істеу дағдыларын дамыту.

Құралдар: бақшадағы өсімдіктер, су құятын ыдыс, қопсытқыш, қолғап.

Ойын барысы:

1. Балалар топқа бөлініп, әрқайсысына бір өсімдік тағайындалады.
2. Күнделікті балалар өз өсімдіктерін суарып, қопсытып, күтеді.
3. Ойын соңында әр топ өзінің өсімдігінің қалай өскенін көрсетеді, жетістіктерін бағалайды.

Тәрбиелік әсері: Балаларда жауапкершілік, қамқорлық сезімі және өз ісіне деген мақтаныш пайда болады.

4. «Арамшөпті тап»

Мәні: Балаларды бақшадағы өсімдіктерге байқағыштықпен қарауға, олардың тазалығын сақтауға үйретеді.

Мақсаты: Балаларды еңбекке үйрету, бақылау дағдыларын дамыту, экологиялық мәдениетін қалыптастыру.

Құралдар: бақшадағы көкөністер мен гүлдер, арамшөптерді ажыратуға арналған құралдар.

Ойын барысы:

1. Балалар бақшаны аралап, арамшөптерді табады.
2. Тәрбиеші арамшөптің ерекшелігін түсіндіріп, оны неге алып тастау керек екенін көрсетеді.
3. Балалар бір-біріне көмектесіп, арамшөптерді жұлады.

Тәрбиелік әсері: Балалар табиғатты қорғауға, тәртіп сақтауға, ұқыптылыққа үйренеді.

5. «Өсімдіктердің өмірі»

Мәні: Бұл ойын өсімдіктердің өмірлік циклін көрсетуге бағытталған, балаларға табиғаттағы процесстерді түсінуге мүмкіндік береді.

Мақсаты: Балалар өсімдіктің өмірлік кезеңдерін үйренеді: тұқымнан бастап гүлдену және жеміс беру кезеңіне дейін.

Құралдар: суреттер, карточкалар (тұқым, көшет, гүл, жеміс).

Ойын барысы:

1. Балалар карточкаларды өсімдіктің өмірлік кезеңі бойынша реттейді.
2. Әр кезеңнің ерекшелігін айтып, табиғаттағы процестерді түсіндіреді.

Тәрбиелік әсері: Балаларда логикалық ойлау, қоршаған ортаны түсіну, зейін және есте сақтау қабілеті дамиды.

Ойындардың жалпы педагогикалық әсері:

1. Балалар еңбек етуге қызығушылық танытады, табиғатты қорғау мәдениетін меңгереді.
2. Танымдық қабілеттері дамып, ғылыми ойлау процесіне үйренеді.
3. Әлеуметтік дағдылар: бір-біріне көмектесу, топта жұмыс жасау, жауапкершілік сезімі қалыптасады.
4. Эмоционалдық даму: табиғатқа деген сүйіспеншілік, қызығушылық, қамқорлық сезімі дамиды.

Қорытынды

Мектепке дейінгі балаларға арналған шағын бақша ұйымдастыру – олардың танымдық, әлеуметтік, еңбек және экологиялық дағдыларын дамытудағы тиімді педагогикалық құрал болып табылады. Зерттеу мен практикалық сабақ үлгілерінің нәтижелері көрсеткендей, балалар бақшадағы тәжірибелік жұмыстар арқылы өсімдіктердің өсу процесін түсінеді, табиғатқа қамқорлық жасау сезімін қалыптастырады және өз әрекеттерінің нәтижесін көре отырып жауапкершілікті меңгереді.

Шағын бақша балаларға танымдық қабілеттерін дамытуға ерекше мүмкіндік береді. Өсімдіктерді егу, суару, қопсыту, арамшөптен тазалау, өнім жинау сияқты практикалық әрекеттер барысында балалар байқау, салыстыру, топырақ пен су жағдайын бақылау сияқты дағдыларды үйренеді. Тәжірибе жүргізу мен бақылау сабақтары арқылы балалар өз қорытындыларын шығарып, логикалық ойлау және талдау қабілеттерін дамытады. Мұндай әрекеттер олардың табиғатты тануға деген қызығушылығын арттырып, қоршаған ортаға жауапкершілік сезімін қалыптастырады.

Еңбекке баулу – шағын бақшаның маңызды тәрбиелік аспектісі. Балалар ұжымдық және жеке жұмыстар арқылы еңбек процесіне қатысады: топтық суару, қопсыту, арамшөптен тазалау – ұжымдық жұмысқа; өз бөлігін бақылап, тәжірибе жүргізу, гүлзар жасау – жеке жұмысқа жатады. Ұжымдық еңбек балаларға бірлесіп әрекет ету, көмектесу және топтық жауапкершілікті сезіну дағдыларын береді, ал жеке еңбек – олардың дербестігі мен өз ісіне жауапкершілік сезімін қалыптастырады. Осы үйлесім балалардың еңбекке деген қызығушылығын тұрақты түрде арттыруға мүмкіндік береді.

Шағын бақша арқылы балалардың экологиялық мәдениеті дамиды. Олар өсімдіктерге күтім жасау кезінде су мен жарыққа қажеттілігін, топырақтың құрылымын, арамшөптердің зиянын және өсімдіктердің тіршілік процесін түсінеді. Экологиялық әңгімелер, дидактикалық ойындар және тәжірибе сабақтары балалардың қоршаған ортаға деген сүйіспеншілігін күшейтеді, табиғатқа қамқорлық жасауға деген ынтасын оятады. Балалар өз еңбегінің нәтижесін көріп, табиғатқа жауапкершілікпен қарауды үйренеді.

Сонымен қатар, шағын бақша балалардың шығармашылық және әлеуметтік дағдыларын дамытады. Гүлзарды сәндеу, бақшалық жобаларды ұйымдастыру, тәжірибелік жұмыстарды жоспарлау арқылы балалардың эстетикалық талғамы мен шығармашылық қабілеті жетіледі. Топтық және жеке жұмыстарды үйлестіре отырып, олар өзара ынтымақтастыққа, көмек көрсетуге, топта шешім қабылдауға үйренеді. Бұл балалардың коммуникативтік дағдыларын нығайтып, әлеуметтік ортада дұрыс өзара әрекет жасау қабілетін қалыптастырады.

Практикалық тәжірибе барысында балалардың құралдарды дұрыс пайдалану, жұмыс қауіпсіздігін сақтау, бақылау жүргізу және қорытынды шығару дағдылары дамиды. Олар тек бақшадағы әрекеттерді ғана емес, сонымен бірге өмірлік маңызды еңбек дағдыларын меңгереді. Бұл мектепке дейінгі жас кезеңінде балалардың жан-жақты дамуына, логикалық және шығармашылық ойлау қабілеттерін жетілдіруге, еңбекке ынтасын қалыптастыруға зор ықпал етеді.

Осылайша, шағын бақша – мектепке дейінгі тәрбие процесінің толыққанды, тәрбиелік мәні жоғары және жүйелі құрамдас бөлігі болып табылады. Ол балаларға тек өсімдіктерді күту тәжірибесін беріп қана қоймай, олардың еңбекке, табиғатқа, өз ісіне жауапкершілікпен қарауға үйренуін қамтамасыз етеді. Сонымен қатар, бұл әдістемелік құрал арқылы балалардың танымдық қабілеттері, әлеуметтік және шығармашылық дағдылары, логикалық ойлау және тәжірибе жүргізу мүмкіндіктері дамиды.

Қорытындылай келе, шағын бақша ұйымдастыру – балалардың жан-жақты дамуына және мектепке дейінгі тәрбие сапасын арттыруға бағытталған тиімді, қызықты және тәрбиелік мәні зор педагогикалық құрал болып табылады.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Алиева, Г. М. Мектепке дейінгі баланың еңбекке тәрбиесі. – Алматы, 2018. – 112 б.
2. Бақытжанова, Ж. С. Мектепке дейінгі жастағы балаларға экологиялық тәрбие беру әдістемесі. – Астана, 2020. – 95 б.
3. Караханова, Т. В. Ойын технологиялары арқылы балалардың танымдық дағдыларын дамыту. – Алматы, 2019. – 120 б.
4. Мұхамедова, Л. А. Мектепке дейінгі білім беруде шағын бақша ұйымдастыру және практикалық сабақтар. – Шымкент, 2021. – 105 б.
5. Сейітова, А. Б. Балаларды еңбекке үйретудің тиімді әдістері. – Қарағанды, 2017. – 88 б.
6. Нұртаева, Р. М. Мектепке дейінгі жастағы балалардың экологиялық мәдениетін қалыптастыру. – Алматы, 2019. – 132 б.
7. Петрова, И. В. Дидактикалық ойындар мен тәжірибе сабақтары мектепке дейінгі мекемелерде. – Мәскеу, 2018. – 140 б.
8. Қазақ Республикасы Білім және ғылым министрлігі. Мектепке дейінгі ұйымдардың оқу-әдістемелік кешені. – Астана, 2020. – 98 б.
9. Артемьева, Н. С. Балабақшадағы практикалық сабақтар мен дидактикалық ойындар. – Алматы, 2017. – 110 б.
10. Johnson, M., & Smith, R. Early Childhood Education: Activities and Experiences for Young Learners. – London: Routledge, 2016. – 150 p.